

De Nieuwe Ooster, Amsterdams mooiste bomenpark

Maddie Bartels

Ontwerp nieuwe begraafplaats

'Stof' noemde de tuinarchitect Leonard A. Springer (1855-1940) zijn ontwerp voor een landschappelijk wandelpark, waarmee hij de prijsvraag voor een nieuwe begraafplaats in Amsterdam Oost in 1889 won. Een korte, maar veelzeggende naam voor een plek waar niet alleen talrijke (vooral Amsterdamse) gestorvenen tot stof zouden vergaan, maar waar tegelijkertijd veel bomen en heesters vitaal uit de stoffige aarde zouden gaan opgroeien.

Japanse Hongingboom

Springer was in Amsterdam een bekende tuinarchitect. Hij ontwierp ook het Oosterpark en Frankendael. Daarnaast was hij een zeer kundig dendroloog. Het Algemeen Dagblad deed op 20 november 1890 verslag van zijn plan voor de begraafplaats. "Het ruim 2½ meter opgehoogde terrein wordt geheel tot park

aangelegd, met kronkelende paden, schaduwrijke paden, schilderachtige boomgroepen, heesterboschjes, kreupelhout enz., waartoe bijna 1500 boomen, ruim 300 coniferen (sparren en dennen) en meer dan 22.000 bloei- en groenblijvende struiken zullen worden geplant." De Nieuwe Ooster in zijn oorspronkelijke vorm kwam op grond hiervan een paar jaar later gereed. Er volgden in de loop van de tijd nog enkele uitbreidingen van het terrein.

Nu is De Nieuwe Ooster maar liefst 33 hectare groot. In 2003 kreeg het de status van rijksmonument. Het blad van de Japanse notenboom (Ginkgo biloba), symbool van onsterfelijkheid, vormt het logo voor het park.

Helaas is er geen beplantingsplan bewaard gebleven. Wel staan er nog enkele monumentale bomen, die gezien hun hoogbejaarde leeftijd in de beginperiode van het park moeten zijn geplant, misschien wel door Springer zelf. Zo staan er een paar Honingbomen (Sophora japonica), een Amerikaanse vogelkers (Prunus serotina) en de dikste Witte moerbeï (Morus alba) van Nederland.

Bomencursus

Op De Nieuwe Ooster kwam ik wel eens, maar voornamelijk om de uitvaart van een overledene bij te wonen. In het winterseizoen leidde mijn wekelijkse fietsroute naar de schaatsbaan al jaren langs het park. Mijn fascinatie voor dit geheimzinnige groene gebied vol bomen tussen die grote variatie in soorten graven groeide met de tijd.

Cursisten bomencursus

Sinds deze lente kom ik er elke twee weken. Ik volg namelijk een bomencursus van de Nederlandse Dendrologische Vereniging, die daar nog tot in november wordt gegeven. Een uitgelezen plek om theorie en praktijklessen te combineren. Het grootste deel van de les zwerven wij cursisten in het strijklicht van de

avond tot het donker is tussen de graven en percelen rond. We staan stil bij allerlei soorten bomen en heesters. Bekwame en enthousiaste docenten helpen ons om deze in hun seizoenskleed van begin lente tot late herfst te leren herkennen. Veel bomen hebben trouwens naambordjes, wat prima helpt bij dit leerproces.

Graven tussen het groen

Onder de cursisten zijn ambitieuze professionals die bijscholen: hoveniers, kwekers en tuinarchitecten. Maar er zijn ook hobbyisten van diverse pluimage, zoals ikzelf, die niet perse alles willen (en hoeven te) weten. Als er bij een bepaalde boom wel heel erg grondig op allerlei cultivars wordt ingegaan haak ik soms bewust even af. Dan wordt mijn aandacht getrokken door een met wilde bloemen prachtig overwoekerd oud graf, een jubelende zanglijster, het ritselen van populierblaadjes in de wind, een in de verte over het gras scharrelende egel of dansende muggen voor mijn neus in de avondzon. En dan onderga ik de rustgevende en troostrijke sfeer van deze bijzondere begraafplaats.

Drijvende kracht

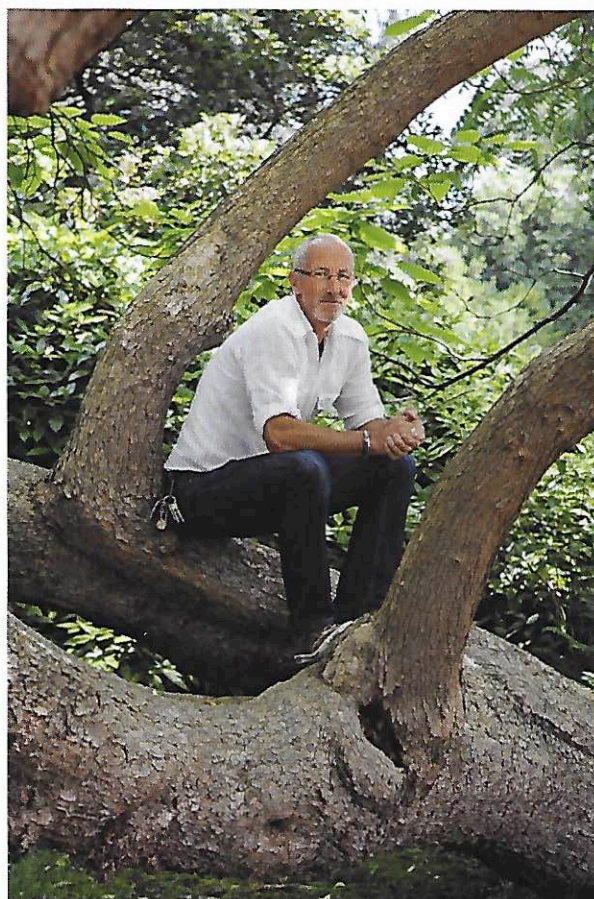
Onze gastheer bij de theorielessen in de kantine van De Nieuwe Ooster is Johan Mullenders. Hij is al 24 jaar bomenverzorger en de drijvende kracht achter het bomenpark. Hij vertelde mij hoe hij onder de indruk was van het bomenbeleid toen hij in 1992 werd aangesteld. Er was een begin gemaakt met de inventarisatie van de bomen en er stonden 162 soorten op de lijst. Inmiddels staat de teller op ruim 750. Hiervan zijn er ongeveer 300 nieuw geplant, maar er worden nog steeds exemplaren ontdekt, die er al stonden, maar die nog niet waren geregistreerd.

Johan is zelf een echte verzamelaar. Hij streeft er met grote bevlogenheid en kundigheid naar zo veel mogelijk soorten bomen en heesters op het park te hebben. Op verschillende manieren komen nieuwe exemplaren binnen. Er zijn bomen die door particulieren worden

aangeboden, zoals een Mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*), die als piepklein boompje uit California meekwam. Hij werd al snel veel te groot voor de stadstuin en er werd een plekje voor de toekomstige reus bij De Nieuwe Ooster gevonden.

Voor hij met pensioen gaat hoopt Mullenders de 1000 te bereiken. Dat duurt gelukkig nog een flinke tijd, maar hij vertrouwde mij toe dat hij graag alvast een opvolger zou willen inwerken. Het vinden van een geschikt iemand, die liefde voor het vak heeft en goed kan boomklimmen, lijkt echter niet zo eenvoudig.

Zijn favoriete bomen hebben vaak een tot de verbeelding sprekende naam, zoals de Zakdoekjesboom (*Davidia involucrata*) met zijn lange witte schutblaadjes, die in de wind wapperen als zakdoekjes. Of de Ambtenarenboom, een bijnaam voor de Trompetboom (*Catalpa bignonioides*): *"Komt laat op gang, laat zijn bladeren ook alweer vroeg vallen en is op zijn best tijdens de zomervakantie."*

Johan Mullenders

Arboretum

Eigenlijk had De Nieuwe Ooster van meet af aan al het karakter van een arboretum. Om een gunstiger klimaat voor de groei en het beheer van dit bomenpark te creëren is in 2007 op initiatief van Johan Mullenders de stichting Arboretum De Nieuwe Ooster opgericht.

Daardoor kan een onafhankelijker beleid worden gevoerd. Er zijn inmiddels al veel donateurs en sponsors, die geld in het laadje brengen. Er kunnen herdenkingsbomen worden 'gekocht', die worden geplant. De keuze van de soort geschiedt in overleg met de beheerder, want de boom moet wel een aanwinst (lees nieuwe soort of ander bijzonder exemplaar) voor het arboretum zijn.

Een van de deelnemers aan de boomcursus had herdenkingsboomplaatjes voor haar overleden ouders gekocht. Op een reeds aanwezige boom wordt een plaatje bevestigd met daarop de naam van de boom en die van de te herdenken persoon. Mooie symbolische herdenkingsmogelijkheden. Excursies onder leiding van een boomdeskundige, cursussen en beschreven wandelingen dragen ook bij aan de bekendheid en betekenis van het arboretum voor het publiek.

Zakdoekjesboom

In 2009 werd door de stichting een fraai en informatief boekje uitgegeven, waarin ook enkele wandelingen langs bomen zijn beschreven. Dit is helaas niet meer verkrijgbaar. Er zijn plannen voor een nieuw boek bij het 10-jarig bestaan. De Nieuwe Ooster stelt haar poorten graag open, niet alleen voor rust-, troost- en bezinning zoekers maar ook voor bomenliefhebbers. Het is immers Amsterdams mooiste bomenpark!

Informatie en bronnen

- www.denieuweoosterbomenpark.nl
- *Het Amsterdamse bomenboek*, door E.Blankers en L.Stiller, De Nieuwe Ooster, pag. 202 ev. (Atlas, Amsterdam/Antwerpen, 2007)
- *Bomenpark De Nieuwe Ooster* – Een bijzondere verzameling bomen tussen de graven, stichting Arboretum De Nieuwe Ooster, redactie en samenstelling Johan Mullenders (Ginkgo, Leiden, 2009)
- *Thema Tijdschrift De Nieuwe Ooster*, Tweede Jaargang – nummer 4 – winter 2012-2013 (Stichting Thema Tijdschriften, Amsterdam)